

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Інститут гуманітарних і соціальних наук
Кафедра філології та мовної комунікації

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Дніпро
НТУ «Дніпровська політехніка»
2021

УДК 82(097) (487)

Погоджено рішенням науково-методичної комісії з філології (Протокол №1 від 31.08. 2021).

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (Протокол № 2 від 04.09. 2021 р.)

Рецензенти:

Горошкіна О.М., докт. пед. наук, професор, завідувач відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Царьова І.В., докт. філол. наук, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Розробники:

Ігнат'єва С.Є., канд. філол. наук, доцент, професор, завідувач кафедри філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка»;

Саїк А.В., канд. філол. наук, доцент, кафедра філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка»;

Тараненко К.В. канд. філол. наук, доцент, кафедра філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка»;

Цюп'як І.К., канд. філол. наук, доцент, професор, кафедра філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка», директор Центру української мови ім. Олесь Гончара.

Методичні рекомендації до написання курсової роботи з сучасної української літературної мови для бакалаврів спеціальності 035 Філологія, освітня програма «Українська мова та література» / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», кафедра філології та мовної комунікації. Дніпро: НТУ «ДП», 2021. 41 с.

Методичні вказівки до написання курсових робіт з сучасної української літературної мови містять загальні вимоги до структури, викладення та оформлення дослідницької роботи. Містять поради до їх виконання, мета яких – допомогти студентові правильно організувати працю над роботою та підготуватися до її захисту. Рекомендовано студентам першого (бакалаврського) рівня денної і заочної форм навчання спеціальності 035 Філологія освітньо-професійної програми «Українська мова та література».

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчання за першим (бакалаврським) освітнім рівнем здійснюється за індивідуальним навчальним планом, орієнтовну форму якого подано в Додатку 1.

Курсові роботи (бакалавра) є важливою науковою роботою, що виконуються студентами індивідуально під час навчання в університеті. Вони містять науково обґрунтовані теоретичні або практичні результати, наукові положення, які виносяться автором для публічного захисту.

Мета курсової роботи полягає у систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, ознайомленні з методами, які напрацьовані іншими дослідниками в певній галузі, а також у науковому обґрунтуванні результатів власних досліджень. У роботі необхідно наводити вагомі й переконливі докази на користь обраної теми, всебічно аналізувати і обґрунтовано доводити думку.

Завдання курсових робіт:

- закріпити і поглибити знання, отримані студентами у процесі навчання;
- залучити студентів до самостійної роботи з фаховою літературою;
- сформулювати навички пошуку необхідних джерел і матеріалів;
- набуття студентами досвіду чітко, послідовно і грамотно письмово викладати теоретичні положення;
- розвинути вміння аналізувати, узагальнювати і робити висновки.

Оформлення курсових робіт відповідно до Державного стандарту України є важливим етапом узгодження формальної сторони та змісту наукового дослідження.

Наукову інформацію в курсових роботах потрібно викладати у найповнішому вигляді, обов'язково розкриваючи етапи та результати дослідження з описом методики дослідження. Повнота наукової інформації повинна відбиватися у деталізованому фактичному матеріалі з належним обґрунтуванням і теоретичними узагальненнями.

В оформленні роботи варто дотримуватися наукового стилю викладення матеріалу, головною рисою якого є об'єктивність викладу. Необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати наукових досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

Тему курсової роботи обирає здобувач із запропонованого кафедрою переліку. У разі, якщо студент бажає запропонувати свою тему дослідження, він звертається із заявою на ім'я гаранта освітньої програми або завідувача кафедри із коротким письмовим обґрунтуванням теми. Назва курсової роботи узгоджується із керівником дослідження (відповідати обраній спеціальності, меті наукового дослідження). Затверджується на засіданні кафедри

Методичні рекомендації призначені забезпечити єдині критерії щодо оформлення курсових робіт – для студентів кафедри філології та мовної комунікації усіх форм навчання.

Написання курсової роботи – один з основних етапів підготовки висококваліфікованого фахівця, ефективна форма перевірки знань студента, його творчої та практичної підготовленості до розв'язання проблемних професійних завдань інноваційного характеру в певній галузі національного господарства, важлива форма розвитку творчого мислення й розширення знань майбутніх фахівців.

Курсова робота є самостійним науковим дослідженням студента, яке він виконує в межах першого циклу навчання. Її виконання – це необхідний складник навчального процесу. Основне завдання автора курсової роботи – продемонструвати рівень власної наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Визначальними ознаками курсової роботи має бути наукова новизна, самостійність, дослідницький характер, актуальність.

Мета курсової роботи :

- систематизація й поглиблення теоретичних і практичних знань, формування навичок використання цих знань у вирішенні конкретних наукових, науково-*технічних* і професійних завдань;
- розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи й оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково-практичних досліджень;
- набуття досвіду аналізу результатів досліджень, що були отримані, формулювання висновків і положень;
- набуття навичок написання й оформлення наукової праці та отримання досвіду її прилюдного захисту.

У результаті виконання науково-дослідної частини курсової роботи студенти повинні вміти:

- здійснювати бібліографічно-пошукову роботу з використанням сучасних інформаційних технологій;
- формулювати мету дослідження;
- формувати план, визначати методики та обґрунтовувати необхідність проведення дослідження;
- обрати необхідні методи дослідження;
- оформляти підсумки виконаної роботи у вигляді звітів, рефератів, наукових статей, доповідей і заявок на винаходи, які оформлені згідно з установленими вимогами із залученням сучасних засобів редагування й друку.

Назва курсової роботи повинна бути, по можливості, стислою, відповідати суті поставленого наукового завдання, указувати на наукову проблему.

Тематику курсових робіт розробляють профільні кафедри згідно з освітньо-професійними програмами з урахуванням актуальних проблем галузі й ринку праці.

Тему курсової роботи закріплюють персонально за кожним студентом на початку навчання (бакалаврат) на засіданні випускової кафедри філології та мовної комунікації навчально-наукового ІГСН. У разі необхідності тема курсової роботи може бути скоригована, але не пізніше ніж *за три місяці* до її захисту.

Доцільно дотримуватися принципу академічної доброчесності, наступності наукових напрямків дослідження, *а також спрямовувати зміст навчальних дисциплін індивідуального плану та всіх видів практик студента на виконання завдань магістерської роботи.*

2. НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО КУРСОВОЮ РОБОТОЮ

Керівництво курсовими роботами зазвичай здійснюють провідні викладачі кафедр, які мають науковий ступінь кандидата або доктора наук та успішно здійснюють науково-дослідну роботу.

Перелік рекомендованих тем курсових робіт на наступний навчальний рік має бути затверджений на засіданні кафедри, оприлюднений на сайті кафедри.

Студент обирає тему курсової роботи, відповідно до своїх наукових вподобань і виконує її.

Основні **обов'язки наукового керівника** курсової роботи:

- 1) допомога студентові у виборі теми курсової роботи;
- 2) участь у складанні індивідуального плану й систематично перевіряти його виконання студентом;
- 3) надання систематичних консультацій з питань порядку, послідовності виконання курсової роботи, визначення змісту та обсягу відповідних частин роботи;
- 4) надання допомоги студентові у визначенні переліку питань і практичних матеріалів, які належить вивчити й зібрати під час науково-дослідної, науково-педагогічної або виробничої практики;

- 5) допомога в доборі наукових джерел, інших матеріалів, які доцільно використовувати під час виконання курсової роботи;
- 6) надання консультацій за змістом курсової роботи;
- 7) перевірка виконання студентом проміжних етапів і всієї роботи й надання допомоги в її науковому редагуванні;
- 8) перевірка роботи на академічний плагіат та вирішення питання про допуск роботи до попереднього захисту на кафедрі;
- 9) оцінювати роботу на прилюдному захисті відповідно до критеріїв оцінювання.

Обов'язки студента:

- 1) обрати тему курсової роботи;
- 2) скласти індивідуальний план щодо її виконання;
- 3) визначити перелік питань і практичних матеріалів, які належить вивчити й зібрати під час практик;
- 4) дібрати наукові джерела, які доцільно використати під час виконання курсової роботи;
- 5) підготувати курсову роботу відповідно до індивідуального графіка та згідно з цим положенням;
- 6) дотримуватися принципів академічної доброчесності;
- 7) публічно захистити курсову роботу, продемонструвавши рівень власної наукової кваліфікації, уміння самостійно здійснювати науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Студенти та їхні наукові керівники повинні взяти участь у попередньому захисті курсових робіт не пізніше, ніж місяць до офіційного захисту. Результати публічного захисту роботи фіксують у протоколі засідання кафедри, у відомості та в заліковій книжці студента.

3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота є творчою науковою роботою, яку студент виконує самостійно на базі теоретичних знань і практичних навичок, отриманих ним протягом усього терміну навчання й науково-дослідної роботи, пов'язаної з розробкою конкретних теоретичних і науково-виробничих завдань інноваційного характеру, зумовлених специфікою відповідного напряму підготовки.

Зміст курсової роботи передбачає:

- формулювання мети й завдань дослідження;
- аналіз стану вирішення проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження;
- вибір методів досліджень, які застосовують під час розв'язання науково-дослідного завдання;
- розробку власного плану дослідження;
- науковий аналіз та узагальнення фактичного матеріалу, використовуваного в процесі дослідження;
- отримання власних результатів, що мають теоретичне, прикладне або науково-методичне значення;
- апробацію отриманих результатів у вигляді доповідей на наукових конференціях або підготовлених публікацій у наукових журналах і збірниках;
- узагальнення результатів досліджень з формулюванням висновків і рекомендацій.

Курсова робота повинна бути результатом завершеної творчої наукової розробки й свідчити про те, що автор володіє сучасними методами наукових досліджень і спроможний самостійно вирішувати професійні завдання, які мають теоретичне та практичне значення.

Курсова робота повинна бути виконана грамотно, без помилок і некоректних скорочень. У ній повинні бути чіткі, зрозумілі для сприйняття формулювання вихідних положень, припущень, отриманих результатів, тверджень тощо.

4. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна містити:

- титульний аркуш (зразок подано в Додатку 2);
- зміст (зразок подано в Додатку 3);
- перелік умовних скорочень (за необхідності);
- вступ;
- основну частину, яка складається з розділів, кожний з яких завершується стислими висновками;
- загальні висновки;
- список використаних джерел (зразок оформлення подано в Додатку 4);
- додатки (за необхідності).

У **змісті** (подають на початку курсової роботи) містяться назви й номери початкових сторінок усіх структурних компонентів роботи: вступу, розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків, інших структурних частин.

Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути подано у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави й вихідні дані для розробки теми. У вступі обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для відповідної галузі; визначають об'єкт і предмет дослідження, мету. Відповідно до поставленої мети формулюють завдання дослідження.

У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою і вибір напрямів досліджень. Стисло, критично висвітлюючи роботу попередників, автор має порушити ті питання, що залишилися не вирішеними, і визначити своє місце в розв'язанні проблеми;
- виклад загальної методики й основних методів досліджень;
- експериментальну частину й методику досліджень;
- відомості про проведені теоретичні й (або) експериментальні дослідження;
- аналіз та узагальнення результатів власних досліджень автора.

У кінці кожного розділу подають стислий висновок.

У **висновках** підводять підсумки проведеної роботи. Необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їхнього подальшого використання.

Список використаних джерел. У списку використаних джерел подають наукові публікації різного рівня, архівні джерела, використані автором для обґрунтування позицій його роботи. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

У **додатки** доцільно виносити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи: таблиці, рисунки, графіки, анкети, тести, програми спостережень, питання до інтерв'ю, методичні розробки та ін. Додатки розміщують у порядку появи посилань у тексті.

5. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу виконують державною мовою.

Курсова робота повинна бути виконана друкованим способом за допомогою комп'ютера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм).

Обсяг основного тексту курсової роботи має становити 18-25 сторінок (без урахування списку використаних джерел і додатків).

Текст курсової роботи необхідно друкувати з міжрядковим інтервалом 1,5 (до тридцяти рядків на сторінці), поля: угорі, внизу – 20 мм, з лівого боку – 30 мм, з правого боку – 15 мм; абзац – 1,25мм; шрифт – Times New Roman, кегль – 14. Друк повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності.

Заголовки структурних частин курсової роботи друкують великими літерами симетрично до тексту, наприклад:

ЗМІСТ

Заголовки підрозділів (параграфів) друкують з абзацу звичайним шрифтом. Крапку в кінці заголовків не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапками.

Кожну структурну частину курсової роботи слід починати з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому кутку без крапки в кінці.

Номер розділу ставлять після слова РОЗДІЛ (крапку не ставлять). Назву розділу друкують з нового рядка:

РОЗДІЛ I НАЗВА РОЗДІЛУ

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера параграфа, між якими ставлять крапку.

Якщо в тексті роботи використано ілюстрації (рисунки, графіки, схеми) й таблиці, то їх подають безпосередньо після тексту, де про них згадано вперше. Якщо ілюстрація чи таблиця мають формат більший за А4, то її можна розмістити в додатках.

Ілюстрації позначають словом Рис. і нумерують послідовно в межах розділу (за винятком ілюстрацій, поданих у додатках). Номер ілюстрації складається з номера розділу й порядкового номера ілюстрації, між якими ставлять крапку. Номер ілюстрації, її назву й пояснювальний підпис розміщують безпосередньо під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому кутку сторінки над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, між якими ставлять крапку.

Якщо таблицю переносять на наступну сторінку, то над нею пишуть «Продовження таблиці» й вказують її номер. Назви граф у таблиці пишуть з великої літери, підзаголовки – з маленької, якщо вони складають одне речення із заголовком. Якщо вони самостійні, то їх пишуть з великої літери. Висота рядків повинна бути не менше 8 мм.

Формули у курсовій роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу й порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні

відповідної формули в круглих дужках.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи того твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше його скорочення може спотворити зміст, закладений автором. Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело. Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати у квадратних дужках порядковим номером цього джерела за бібліографічним списком і відповідною сторінкою, наприклад: [5, 15]. Посилання на джерела без прямого цитування подають у квадратних дужках, наприклад: [14], а якщо посилаються на кілька джерел, то їх подають у квадратних дужках через крапку з комою [1; 3; 8].

Вимоги до оформлення списку використаних джерел.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Список джерел слід розміщати в алфавітному порядку прізвищ авторів (якщо авторів кілька, то прізвищ перших), а також заголовків праць. У списку літератури містяться всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Усі джерела подають тією мовою, якою їх видано. Неприпустимим є переклад назв видань українською мовою. Літературу іноземними мовами наводять у кінці списку використаних джерел. Відомості про джерела, які включено до списку, подають згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Додатки. У кінці наукових робіт розміщують додатки в порядку появи посилань у тексті. У правому верхньому кутку сторінку малими літерами (перша – велика) подають слово Додаток із зазначенням його номера, але без знака №. Якщо до наукової роботи включено лише один додаток, то слово Додаток подають без номера. Заголовок додатка подається відповідно до правил оформлення структурних частин роботи, наприклад:

ЗАГОЛОВОК	Додаток 3
-----------	-----------

6. ПРОЦЕДУРА ПІДГОТОВКИ ДО ЗАХИСТУ

Студент здійснює підготовку й написання курсової роботи під керівництвом наукового керівника й зобов'язаний подавати йому роботу для перевірки частинами в установлені терміни відповідно до індивідуального плану написання курсової роботи. Недотримання студентом узгодженого календарного графіка написання роботи (несвоєчасне завершення розділів та роботи загалом) розглядається як невиконання ним навчального плану, що може бути підставою для відрахування його з університету як такого, що не виконав навчальний план.

Науковий керівник курсової роботи перевіряє виконану частину роботи й надає відповідні рекомендації.

Обов'язковим є публічний розгляд поточних результатів курсової роботи на засіданнях кафедри не пізніше, ніж за місяць до публічного захисту.

Після усунення всіх зауважень керівника студент завершує оформлення роботи й подає її науковому керівникові для підсумкової перевірки на предмет відповідності встановленим вимогам.

Студент подає на попередній захист роботу в завершеному, але не зшитому вигляді. У разі виявлення несуттєвих недоліків йому може бути надано час для їх усунення. У разі невідповідності роботи встановленим вимогам, наявності суттєвих недоліків, комісія складає й подає на кафедру висновок про недопущення її до захисту.

Після попереднього захисту в разі повної відповідності її встановленим вимогам студент зшиває курсову роботу.

На титульному аркуші курсової роботи ставлять підпис студента, наукового керівника.

Курсову роботу не допускають до захисту, якщо вона:

- містить академічний плагіат (факт плагіату доведено на засіданні кафедри, про що свідчить протокол засідання кафедри);
- не пройшла попередній захист на профільній кафедрі;
- представлена науковому керівникові на перевірку з порушенням термінів, установлених індивідуальним планом студента щодо виконання курсової роботи;
- виконана на тему, яку не було вчасно затверджено або скориговано кафедрою.

7. ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінюючи курсову роботу, враховуються такі чинники:

- актуальність обраної теми;
- чіткість формулювання об'єкта, предмета, завдань дослідження;
- логічність структури та її відповідність темі роботи;
- системність і глибина теоретичного аналізу проблеми;
- наявність огляду наукових джерел з конкретної проблематики;
- достовірність та обґрунтованість висновків;
- відповідність вимогам щодо оформлення роботи;
- змістовність доповіді студента про основні результати дослідження;
- правильність, чіткість, аргументованість відповідей на питання учасників публічного захисту ;

Критерії оцінювання з урахуванням специфіки спеціальності за національною шкалою та шкалою ECTS розробляє й затверджує профільна кафедра.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

6.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації.

6.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності студента за вимогами НРК до 6-го

кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Студент на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються студентам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
Навчальне заняття	Засоби діагностики	Процедури	Засоби діагностики	Процедури
Самостійна дослідницька робота	Контрольні опитування	Виконання завдань за індивідуальним планом здобувача	Публічний захист курсової роботи з сучасної української літературної мови	Визначення середньозваженого результату процесу написання курсової роботи, відгук наукового керівника курсової роботи та її публічний захист ;
Індивідуальний графік виконання курсової роботи	Контрольні завдання, тести, опитування	Під час консультацій та представленого тексту КР		

Під час поточного контролю самостійної дослідницької роботи здобувача контрольне опитування оцінюються шляхом наданих чернеток робіт, представленої картотеки, опрацьованого матеріалу та ін.. КР оцінюються якістю написання КР, усним опитуванням.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком дескрипторам, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх етапів виконання КР не менше, ніж 60 балів, підсумковий контроль здійснюється за участю студента шляхом визначення середньозваженого значення поточного виконання КР.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент під час публічного захисту має право представити КР, але не пізніше, ніж за 10 днів до її публічного оприлюднення..

Кількість тем для написання КР має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання КР визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання КР може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюється кафедрою для кожного дескриптора НРК.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерія використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для бакалаврського рівня вищої освіти (подано нижче).

**Загальні критерії досягнення результатів навчання
для 6-го кваліфікаційного рівня за НРК**

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
Знання		
концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: концептуальних знань; високого ступеню володіння станом питання; критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	95-100
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
Уміння/навички		
поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	Відповідь характеризує уміння: виявляти проблеми; формулювати гіпотези; розв'язувати проблеми; обирати адекватні методи та інструментальні засоби; збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію; використовувати інноваційні підходи до розв'язання завдання	95-100
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні	80-84

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	неточності при реалізації двох вимог	
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-73
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	рівень умінь/навичок незадовільний	<60
Комунікація		
донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації; збір, інтерпретація та застосування даних; спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	Вільне володіння проблематикою галузі. Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова: правильна; чиста; ясна; точна; логічна; виразна; лаконічна. Комунікаційна стратегія: послідовний і несуперечливий розвиток думки; наявність логічних власних суджень; доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; правильна структура відповіді (доповіді); правильність відповідей на запитання; доречна техніка відповідей на запитання; здатність робити висновки та формулювати пропозиції	95-100
	Достатнє володіння проблематикою галузі з незначними хибами. Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) з незначними хибами. Доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами	90-94
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять	74-79

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	вимог)	
	Задовільне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	70-73
	Часткове володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Фрагментарне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
Відповідальність і автономія		
управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп; здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії	Відмінне володіння компетенціями менеджменту особистості, орієнтованих на: 1) управління комплексними проектами, що передбачає: дослідницький характер навчальної діяльності, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію; здатність до роботи в команді; контроль власних дій; 2) відповідальність за прийняття рішень в непередбачуваних умовах, що включає: обґрунтування власних рішень положеннями нормативної бази галузевого та державного рівнів; самостійність під час виконання поставлених завдань; ініціативу в обговоренні проблем; відповідальність за взаємовідносини; 3) відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, що передбачає: використання професійно-орієнтованих навичок; використання доказів із самостійною і правильною аргументацією; володіння всіма видами навчальної діяльності; 4) здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, що передбачає: ступінь володіння фундаментальними знаннями; самостійність оцінних суджень; високий рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок; самостійний пошук та аналіз джерел інформації	95-100
	Упевнене володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано дві вимоги)	90-94
	Добре володіння компетенціями менеджменту	85-89

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	особистості (не реалізовано три вимоги)	
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано шість вимог)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано вісім вимог)	65-69
	Рівень відповідальності і автономії фрагментарний	60-64
	Рівень відповідальності і автономії незадовільний	<60

Орієнтовні критерії оцінювання курсової роботи:

Оцінка «**відмінно**» – до курсової роботи немає суттєвих зауважень; обґрунтовано актуальність теми; тему розкрито повністю; робота містить елементи наукової новизни, має теоретичне й практичне значення; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена з вільним оперуванням матеріалу; відгук керівника позитивний; відповіді на питання членів комісії вичерпні й переконливі; робота повністю відповідає встановленим вимогам.

Оцінка «**добре**» – тему роботи практично розкрито, але наявні недоліки, які не мають істотного значення; у теоретичній частині поверхнево проаналізовано літературні джерела, елементи новизни та практичного значення представлені не зовсім чітко; висновки не є переконливими; є зауваження у відгуку наукового керівника; доповідь студента на захисті побудована логічно, проголошена з вільним оперуванням матеріалу, відповіді на запитання членів екзаменаційної комісії переважно вичерпні й переконливі; робота оформлена в межах установлених вимог.

Оцінка «**задовільно**» – тему роботи в основному розкрито, але є недоліки змістового характеру; нечітко сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; відсутній або суттєво обмежений аналіз наукової полеміки; аналітичній частині властива надмірна описовість; висновки та пропозиції, сформульовані в роботі, не обґрунтовані; відгук містить окремі зауваження, які не отримали пояснення; доповідь прочитано за текстом або підготовлено невдало; не всі відповіді на запитання членів екзаменаційної комісії є коректними або вони не одержали належної аргументації; є зауваження щодо оформлення роботи.

Оцінка «**незадовільно**» – порушено логіку у викладі матеріалу в роботі; розділи не узгоджені між собою; відсутній огляд сучасних літературних джерел; немає докладного аналізу досліджуваних проблем; не сформульовано особисті висновки й пропозиції автора; робота не відповідає спеціальності; є суттєві недоліки в оформленні роботи; виступ на захисті свідчить про слабку орієнтацію в досліджуваній проблемі.

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

**Індивідуальний план студента
щодо виконання курсової роботи**

1. _____
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

2. Навчально-науковий Інститут Гуманітарних і соціальних наук

3. Спеціальність 035.01 Українська мова та література

4. Кафедра філології та мовної комунікації

5. Науковий керівник _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

_____ Тема курсової роботи

6. Термін подання роботи на кафедру

_____ (не пізніше 10 днів до захисту)

<i>№</i>	<i>Заходи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Відмітка про виконання</i>
1.	Вибір теми курсової роботи, вивчення наукової літератури, затвердження теми й керівника.		
2.	Отримання консультації в керівника, вивчення наукової літератури, розробка плану роботи, визначення об'єкта, предмета, мети гіпотези, завдань дослідження, критеріїв оцінювання.		
3.	Робота над теоретичною частиною курсової роботи, аналіз літературних джерел. Розробка та апробація методики дослідно-експериментальної роботи.		
4.	Подання теоретичної частини курсової роботи та методики експериментальної роботи для першого читання науковим керівником.		
5.	Усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника, подання теоретичної частини курсової роботи на друге читання.		
6.	Проведення експериментальної роботи. Поетапний аналіз та обговорення її результатів.		
7.	Подання першого варіанта дослідно-експериментальної частини курсової роботи на перевірку науковому керівникові.		

8.	Урахування рекомендацій наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, проведеними під час практики, підготовка варіанта роботи до попереднього захисту роботи на кафедрі.		
9.	Попередній захист роботи на кафедрі.		
10.	Доопрацювання курсової роботи з урахуванням рекомендацій після попереднього захисту роботи на кафедрі.		
11.	Подання курсової роботи науковому керівникові.		
12.	Подання на кафедру остаточного варіанта курсової роботи, підписаного студентом, науковим керівником і рецензентом.		

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ ТА МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«ЕКСПРЕСИВНІ ЗАСОБИ МОВИ У ВІРШОВАНОМУ РОМАНІ-ЕСЕ
ОЛЕСІ ОМЕЛЬЧЕНКО «ДИВОГРАЙ»**

Виконала: студентка групи 035-183-ІГСН
напряму підготовки 035.01 Українська мова і література
БАННОВА Наталія Олександрівна
Керівник: _____ канд. філол. наук, проф. Ігнат'єва С.Є.

Дніпро – 2021

ЗМІСТ		
ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	НАЗВА РОЗДІЛУ	5
	1.1. (Назва підрозділу)	8
	1.2. (Назва підрозділу)	
	Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2	НАЗВА РОЗДІЛУ	15
	2.1. (Назва підрозділу)	17
	2.2. (Назва підрозділу)	20
	Висновки до розділу 2	25
ВИСНОВКИ		30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		32
ДОДАТКИ		34

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3-6
РОЗДІЛ 1. Експресивний дискурс: синтаксичні засоби його вираження.....	7-13
1.1. Парцельовані побудови як засіб експресивного синтаксису.....	7-8
1.2. Експресивність конструкцій з питальною інтонацією.....	9-13
РОЗДІЛ 2. Експресивний синтаксис та його особливості	
у віршованому романі-есе О. Омельченко «Дивограй».....	14-30
2.1. Структурно-синтаксична організація парцельованих конструкцій....	14-21
2.2. Експресивні функції питальних речень.....	22-30
ВИСНОВКИ.....	31-32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33-34

ВСТУП

Серед визначних письменниць Придніпров'я виділяється ім'я Олеся Омельченко, авторки поетичних збірок: «Зачарований обрій», «Присвячую себе...», «Вселюбов», «Високий берег». Її перу належать і книги для дітей: «Скажи на мене: зірочка», «Марійчина казка», «Казка про Вовка Недригайла». Творчість письменниці багатогранна. Вона ще творець драматичних віршованих творів та поем: «Полум'я Любові», «Адам і Єва», «Мить і вічність». Сьогодні в українській літературі Олеся Омельченко належить до потужно творчих письменників Дніпропетровщини, яка заявила про себе як авторка багатьох поетичних збірок, нарисів, романів, публікацій в Україні і за її межами. Олеся Омельченко – членкиня Національної спілки письменників України (1997 р.) та Національної спілки журналістів України (2002 р.), лауреатка премії ім. Івана Сокульського (2008 р.) та премії ім. Павла Кононенка (2015р.), переможець кількох Всеукраїнських та Міжнародних поетичних конкурсів.

До її творчості неодноразово зверталися поети Микола Вінграновський, Любов Голота, Михайло Чхан, Марія Зобенко, Віктор Корж, Ігор Пуппо, Сергій Бурлаков та інші. Цікавим є творчий доробок Олесі Омельченко для журналістів Н. Нікуліної, Д. Калинової, І.Кулик, Л.Оненка та інших. На думку В. Перетятка, «талант завжди прагне волі, духу, помислів, вчинків», додаючи, що Олеся Омельченко «...всмоктала з молоком матері волелюбність, гордість національного духу, закоханість у рідне слово...» [16]. Нові перспективи наукових студій творчості Олесі Омельченко відкрили літературознавці В.Я. П'янов, М.П. Пивоваров, Н.І. Заверталюк, О.Д. Турган, В.П. Біляцька. Так, В.П.Біляцька у статті «Про «генний диво - код» у романі у віршах Олесі Омельченко «Дивограй» закладає глибоке розуміння поетичного доробку поетки, яка «занурює реципієнта в історичні пласти буття України, використовуючи фантастичні умовно-образні засоби, фольклорні зразки, звичаї і обряди, які символізують духовний код нашого народу:

*Щоб осягти Безмежжя вічне,
Збагни свою духовну вроду,
Відчуй у серці племін Богів,
Себе в Творці відчуй, Людино!
Тоді у єдності гармоній*

Відступить страху навутина [1, с.101].

Вимагає окремого наголошення роман–есе Олесі Омельченко «Дивограй» (2017р.). У ньому об'ємно та всеохоплююче змальовано поступ української та земної цивілізації, що глибоко сягає своїм корінням у Космос. Порушено важливі проблеми вічності справжньої Любові, її потужної сили.

Розглядаючи і розуміючи не лише історичні події, а і події космічного масштабу, авторка вірить у надзвичайну силу роду українського, у силу духу людства, у Всекосмічну справедливість, якщо вони ґрунтуються на Любові, чистоті думок, дій і помислів; у незнищеність Життя, якщо Людина є Людиною!

А.М. Поповському належить осмислення поетичного доробку Олесі Омельченко. Зокрема, мовознавцем розглянуто багатосюжетність роману, обґрунтовано його новаторський характер з «потужно-енергетичним зарядом віри, прагнення до досконалості...», осмислено рідкісне уміння авторки програмування подій, які «вплітаються у час з буттям надій, прагнень, перемогою світла над темрявою» [5, с.18]. Справедливими є слова А.М. Поповського про творчий доробок Олесі Омельченко, що «енергетика книг, потужних, високодуховних думок зберігається у ментальних полях планети і Всесвіту, повертаючись світлом у душі та вчинки людей, несучи їм невидимі підтримку і силу» [6, с.3]. Подальше лінгвістичне осмислення глибин її поетичного слова знаходимо в

А.М. Поповського, який акцентує увагу на майстерності та невимушеності, віртуозності поетичного слова Олесі Омельченко. Він вперше звернув увагу на експресивні засоби мови лексичного рівня, стильові різновиди, його гумористичні елементи у романі-есе «Дивограй» [12, с.3]. Водночас зауважуючи на унікальності роману у віршах, який став визначною подією у нескінченному потоці розвитку української літератури та у творчості авторки: «стиль письменниці доволі різноманітний. Мова різнобарвна, багата на художні тропи, афористична, відповідає кожній змальованій епосі – спостерігається переплетіння різних стилів мовлення...» [12, с.3].

У мовознавчому аспекті ця тема є малодослідженою. Експресивний синтаксис взагалі не розглядався мовознавцями, тому **актуальність наукової роботи** визначається потребою аналізу функціональних особливостей експресивних побудов, їхньої синтаксичної організації. Мовна картина роману багата на різні експресивні засоби, серед яких вагоме місце належить синтаксичним конструкціям. Значну роль відіграють конструкції з питальною інтонацією та парцельовані побудови.

Предметом дослідження обрано експресивні засоби мови у романі-есе «Дивограй» Олесі Омельченко.

Об'єктом дослідження слугують конструкції з питальною інтонацією та парцельовані побудови.

Мета роботи – дослідити синтаксичні особливості конструкцій із питальною інтонацією та парцельованих побудов, розглянути їхні функціональні можливості.

У зв'язку із зазначеною метою ставляться такі **завдання**:

- визначити теоретичну базу дослідження;
- розглянути синтаксичні засоби експресивного дискурсу;
- проаналізувати парцеляцію як засіб експресивного синтаксису;
- дослідити конструкції з питальною інтонацією;
- окреслити функції питальних речень;
- з'ясувати структурно-синтаксичні особливості парцельованих побудов.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що у ній простежуються експресивні можливості синтаксичних побудов, здійснюється їхній комплексний аналіз.

РОЗДІЛ 1

ЕКСПРЕСИВНИЙ ДИСКУРС: СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ

1.1. Парцеляція як засіб експресивного синтаксису

Важливе значення у вираженні художньої картини світу у поетичному тексті належить синтаксису. На думку А.П. Загнітка, «у синтаксисі чи не найбільш повно окреслюється власне-авторська стилістика, простежується основний/неосновний шлях осмислення пізнаного, встановлюються закономірності насичення речення інформацією та прагнення передати складний/надскладний світ авторського бачення [Загнітко, 2001, с. 209]. З огляду на те, що парцеляція, або розчленування єдиної граматичної структури на частини, є поширеним синтаксичним явищем, певною мірою репрезентує у художньому тексті авторське мислення, моделює його.

В українському мовознавстві явище парцеляції вивчалось у різних вимірах, проте на сьогодні не існує єдиної думки щодо обсягу самого поняття парцеляції, його меж, структури, функцій та синтаксичного статусу.

У дослідженні спираємося на погляди тих мовознавців, які пов'язують явище парцеляції з комунікативно-прагматичним та функціональним планом речення (А. Загнітко, В. Мороз, І. Попова, Т. Шевченко та ін.).

У нашій роботі будемо послуговуватися визначенням Л. Мацько, яка під парцеляцією розуміє прийом стилістичного синтаксису, що полягає в розчленуванні цілісної змістово-синтаксичної структури на інтонаційно й пунктуаційно ізольовані комунікативні частини – окремі речення [13, с. 369].

Отже, парцельована конструкція є експресивним синтаксичним засобом. Вона поділяється на основне речення, яке називається базовою структурою, і парцелят, у більшості випадків постпозитивний і багаточленний. Вона має особливу інтонацію. Текст, у межах якого відбувається парцеляція, здебільше структурується з простого або складного речення. Парцеляція простого речення розширяє його інформаційну насиченість, інтенсифікує смислове значення компонентів речення, надає їм більшої виразності.

1.2. Експресивність конструкцій з питальною інтонацією

Питальні речення виконують найрізноманітніші стилістичні функції, що пояснюються їхніми великими виражальними можливостями [9, с.39].

Н.В. Гуйванюк, С.Т. Шабат характеризують питальне речення як окремий комунікативний клас речень наявністю семантичної структурної організації, яка має певні відмінності від інших типів речень. Тому від розповідних і спонукальних питальні речення відрізняються насамперед:

- а) наявністю питальних компонентів (займенникових, прислівникових слів чи часток);
- б) специфічною питальною інтонацією;
- в) існуванням інформативного центру, який містить запит інформації за допомогою якого підкреслюється те, що для мовця є найбільш важливим.

Комунікативна структура питального речення свідчить про те, що в кожному запитанні є два елементи:

- 1) те, що відомо;
- 2) те, що вимагає з'ясування [5, с.16].

За А.П. Грищенком, питальне речення - модальний різновид речення, за допомогою якого мовець, використовуючи спеціальні засоби, насамперед інтонаційні й лексично-граматичні, запитує про що-небудь з метою одержати інформацію [16, с.442].

Мовознавець фіксує, що з погляду внутрішньої організації питальному реченню властива багатоплановість конкретних мовленнєвих виявів. Вони можуть бути двоскладними і односкладними, простими й складними, непоширеними і поширеними, повними й неповними. У питальному реченні використовуються дієслівні форми дійсного, умовного і бажального способів, а також інфінітив. До найважливіших засобів вираження комунікативної специфіки питального речення належить інтонація, порядок слів і специфічні лексично - граматичні одиниці - питальні займенники, прислівники й частки. Питальні речення вживають у первинній (прямій) і вторинній (переносній) функціях.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПРЕСИВНИЙ СИНТАКСИС ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ У ВІРШОВАНОМУ РОМАНІ-ЕСЕ О. ОМЕЛЬЧЕНКО «ДИВОГРАЙ»

2.1. Структурно-синтаксична організація парцельованих конструкцій.

Питання експресії у науковій думці вченими розглядається на різних структурних рівнях мови. У романі – есе О.Омельченко «Дивограй» звертаємо увагу на синтаксичний рівень експресії і виділяємо парцельовані побудови і конструкції з питальною інтонацією, які в значній своїй частині належать до експресивних структур.

У романі - есе О.Омельченко вживається **парцеляція однорідних присудків, які поєднуються з базовою частиною безсполучниково:**

І блискотіло, гримало, сіяло.

Пекло і вибухало навкруги [10, с.22];

Одна стою я на чужій землі.

Самотньо. Страшно. Холодно мені [10, с.111];

Її вогонь не згаснув у віках.

Не втрачу. Вірю: я тебе знайду [10, с.18].

Зростає експресивність **присудкових груп**, коли вони поєднуються з базовою частиною **сполучником і та безсполучниково**:

Ішов. Шелестіли дерева.

Ішов. І кусались кущі [10, с.44].

Парцеляти - підмети з базовою частиною можуть поєднуватись **сполучниковим та безсполучниковим зв'язком**:

З'явилися Хорс і сонячний Ярило.

Симаргл і Тур, Перун і Білобог,

І Лель, і Лада з кетягом калини,

І Жива, і Ясонь, Сварог і Дажбог [10, с.22];

І темнота. Зірок ніде нема.

І темнота. І я тебе не бачу [10, с.22].

Серед другорядних членів речення **вирізняються парцельовані конструкції – аналогії обставин місця, способу дії, мети**:

Повинна була втратити тебе...

*Заради чого? **Щоб знайти себе?** [10, с.66];*

А в бога ОрДана, що на його дворі.

Що на його дворі – річка протікала [10, с.411].

Досліджуючи синтаксичні особливості складного речення, звертаємо увагу на конструкції, у яких парцеляти подібні за структурою і змістом до підрядних означальних і обставинних речень. Постпозитивні групи означального характеру приєднуються до базової частини сполучниками **що, щоб**:

Такий політ ще Бердник описав.

Що полечу- і він про це не знав [10, с.19].

У мовно - художній тканині роману-есе поширені парцельовані побудови- аналогії складного речення:

а) складно-сурядного речення:

Дуби і верби збіглись до води.

І шелестять, і розмовляють вільхи [10, с.40];

Над лісом загойдалась вовкувато.

І по тоненькій сяючій струні

Спустились дивні постаті стрункі [10, с.40].

У таких структурах базова частина (БЧ) поєднується з парцелятами сполучниковим зв'язком:

а) єднальним сполучником сурядності **і**:

Та **ноги і руки** острахом звело.

І раптом з кулі дивнії **квітки**

Додолу *впали* в натовп нехиткий [10, с.40];

Ураз в очах, мов **квітка розцвіла**.

І в срібну ніч *знялися* з нею **всі** [10, с.41];

б) єднальним сурядним сполучником та (в значенні і):

Сонечко стрічала та й святою *стала*.

Радуйся, ой радуйся, Земле, Веселися,

Роде наш, Сонце-світ засвітився! [10, с.411].

Досить продуктивними є речення, у яких один парцелят приєднується до базової частини. Вони є однокомпонентними:

Корабель вирушає в тайну.

І душа у Безмеж співає. [10, с.143];
Тріумф на крила щастя підхопив.
І фєсрверки охотили синь [10, с.131];
Обоє впали перед богом ниць.
І Славу Перуну у білу ніч
Співали ці дві постаті ясні [10, с.230];
Миколу обняли вогонь і дим.
І полум'ям він знявся в височінь [10, с. 234];
...Пливуть вінки. Свічки пливуть поволі.
І Борисфен вирує і реве....[10, с.40];
Хто іде – здолає.
І боги в усі епохи
Хай живуть між нами! [10, с.354];
Зі швидкістю думки летіли.
І душу сповняла радість [10, с.81];
Навколо тільки зорі й просторінь.
І стало легко. У душі росла
Велика радість [10, с.234].

Мовна палітра твору насичена парцельованими побудовами, у яких парцеляти є однокомпонентними і приєднуються до головної частини протиставним сполучником **а**:

Дім заповнився добрим людом.
А для неї нема нікого [10, с.315];
Твій чорний погляд душу мою рвав.
Стояв в сльозах, як жовтий клен осінній...
А час ішов. Для нас промінно грав [10, с.102].

Значне місце посідають структури, у яких парцеляти поєднуються з головною частиною протиставником сполучником **але**:

- Тепер ти інша, Ольго, во плоті.
Але душа й чуття лишилась ті [10, с.113];
Повинно любство істину знайти.
Але лиш ті важкий здолають шлях,
Любов яких сіятиме в серцях [10, с.127];
А ти у чарці пристрасть утопив.
Але любов топиться не бажала! [10, с.102];
То клим його додому доволік.
Але з тих пір, хоч як старались волхви,
То прийде в себе бідний чоловік,
А то кричить. І не носили ноги [10, с.103];
Всевишній наші долі поєднав.
Але тепер на частки серце рветься [10, с.123];
Метався злякано мій зойк.
...Але поволі у душі
Мицніли гордість і повага [10, с.145];
Предивні люди –ангели крилаті.
Але чому біду вони несуть? [10, с.63];
Творець життя прекрасним сотворив.
Але, відчувши силу над усім,
Людина стала винуватцем лих [10, с.235];
Духовна смерть у Космосі блукає.
Але ні в кого гадки й не було
Про відступ [10, с.203];
Сміється з її сліз. Слизькі дороги.

Але щасливим може бути хтось...[10, с. 415];

Різнобарний ландшафт,

Як в земний мезозой.

Але ж квіти які...

Навіть крикнула: - Ой! [10, с.75];

Хтось тоді здивувався.

Але диво таке

Не приснитися і в сні [10, с.78].

Мовний матеріал збагачується конструкціями з парцелятами, які поєднуються протиставним сполучником **та**:

Хіба ж я винен?! Роз'єднана Доля.

Та пам'ятай – на всі твої життя

У снах, у мріях –із тобою я [10, с.122];

Справді людству **зламали крила**.

Та у нього **душа** ще є! [10, с.167];

Буря в серці *підніме* повінь.

Та Шевченко і так *щасливий* [10, с.306].

Отже, у мовно-художній тканині роману-есе Олесі Омельченко досить поширеними є парцельовані побудови – аналогії простого речення. А саме: аналогії присудків, підметів, другорядних членів речення. Найбільш поширену групу становлять складні структури, в яких парцеляти є аналогіями підрядних речень причини, часу, умови, допусту, пядрядних порівняльних. Окреме місце посідають складні утворення, в яких парцеляти подібні до складного безсполучникового речення.

2.2. Експресивні функції питальних речень

Характерною особливістю конструкцій з питальною інтонацією є передавання функції з'ясування чогось невідомого. Такі побудови містять інформацію про певні факти, події, окреслені модальним значенням запиту, спрямованого на з'ясування невідомої інформації.

Питальне слово, яке є лексично-граматичним показником речень власне питальної модальності, виражає прагнення мовця з'ясувати часткову інформацію щодо конкретного прояву сутності ряду предметів, осіб, їх ознак, просторові та часові межі, місце дії, тощо. У такий спосіб, питальні компоненти характеризують речення не тільки з боку структури, але і з боку **семантики**:

а) у питальних реченнях із питальними займенниками виражається запитання про особу, предмет, якість предмета, його приналежність;

б) у питальних реченнях із питальними прислівниками виражаються запитання про місце, час, мету, причину та ін.

Зважаючи на роль питальних компонентів у формуванні об'єктивної питальної модальності і враховуючи при цьому їх з'ясувальний характер, з-поміж частковопитальних речень Н.В.Гуйванюк і С.Т. Шабат виділяють такі групи:

а) питальні речення з предметним компонентом;

б) питальні речення з атрибутивним компонентом;

в) питальні речення з обставинним компонентом [5, с.17].

Отже, у романі-есе О. Омельченко «Дивограй» поширеними є питальні конструкції з предметним, атрибутивним і обставинним компонентами. Вони мають своєрідну модальну семантику, інформаційно навантажені, несуть в собі запит про певні події, факти, якість чи властивість предмета. Здебільшого такі структури починаються питальними словами – займенниками хто, що і їхніми варіантами; який, яка, яке, які і їхніми варіантами; скільки; прислівниками де, коли, як, звідки, а також у поєднанні з частками ж, же.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження дійшли таких висновків і узагальнень:

1. Парцельована конструкція є експресивним синтаксичним засобом, вона поділяється на основне речення, яке називається базовою структурою, і парцелят, у більшості випадків постпозитивний і багаточленний. Вона має особливу інтонацію. Текст, у межах якого відбувається парцеляція, в основному складається з простого або складного речення. Парцеляція простого речення розширяє його інформаційну насиченість, інтенсифікує смислове значення компонентів речення, надає їм виразності.

2. У романі-есе О. Омельченко «Дивограй» вживається парцеляція однорідних присудків, які поєднуються з базовою частиною сполучниково і безсполучниково.

3. Парцеляти - підмети з базовою частиною можуть поєднуватись сполучниковим та безсполучниковим зв'язком.

4. Мовний матеріал роману багатий на парцельовані конструкції, які є аналогіями другорядних членів речення: додадків, означень і обставин.

5. Досліджуючи синтаксичні особливості складного речення, звертаємо увагу на конструкції, у яких парцеляти подібні за структурою і змістом до підрядних означальних і обставинних речень. Постпозитивні групи означального характеру приєднуються до базової частини сполучниками **що, щоб**.

6. У мовно-художній тканині роману-есе поширені парцельовані побудови - аналогії складно-сурядного речення. У таких структурах базова частина (БЧ) поєднується з парцелятами сполучниковим зв'язком – єднальним сполучником сурядності **і, та (і);** протиставними сполучниками **а, але**.

7. Не менш важливу функцію виконують парцеляти – аналогії підрядного речення: умови, часу, причини, допусту, підрядні порівняльні.

8. Авторка часто використовує парцельовані структури – аналогії складного безсполучникового речення.

9. Характерною особливістю конструкцій з питальною інтонацією є передавання функції з'ясування чогось невідомого. Такі побудови містять інформацію про певні факти, події, окреслені модальним значенням запиту, спрямованого на з'ясування невідомої інформації.

Питальне слово, яке є лексично-граматичним показником речень власне питальної модальності, виражає прагнення мовця з'ясувати часткову інформацію щодо конкретного прояву сутності ряду предметів, осіб, їхніх ознак, просторові та часові межі, місце дії, тощо. У такий спосіб, питальні компоненти характеризують речення не тільки з боку структури, але і з боку семантики.

10. У романі-есе О. Омельченко «Дивограй» поширеними є питальні конструкції з предметним, атрибутивним і обставинним компонентами. Вони мають своєрідну модальну семантику, інформаційно навантажені, несуть в собі запит про певні події, факти, якість чи властивість предмета. Вони мають багате і різноманітне інтонаційне оформлення. Здебільшого такі структури починаються питальними словами – займенниками **хто, що** і їхніми варіантами; займенниками **який, яка, яке, які** і їхніми варіантами; скільки; прислівниками **де, коли, як, звідки**, а також у поєднанні з частками **ж, же**.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біляцька В.П. Про «генний диво-код» у романі у віршах «Дивограй» Олеси Омельченко // Літератури світу: поетика, ментальність і духовність : [збірник наукових праць] / гол. ред. С. Ковпик. Кривий Ріг : ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2018. Вип. 11. С. 101–109. 244с.

2. Біляцька В.П. «Цей дивний Всесвіт – матінка-Земля»: Розмова з письменницею Олесею Омельченко про роман у віршах «Дивограй» і творчі інтенції авторки. //Рідний край. Альманах Полтавського національного педагогічного університету. 2017. № 2. С. 107–111.

3. Борисик І.В. Інтонація українського питального речення. К.: Наукова думка, 1975. 128с.
4. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис / І.Р. Вихованець. К.: Либідь, 1993. С. 181-213.
5. Гуйванюк Н.В., Шабат С.Т. Питальні речення в сучасній українській мові // Навчально-методичний посібник. / Н.В.Гуйванюк, С.Т.Шабат //Чернівці: Рута, 2000. 66 с.
6. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту : Теорія і практикум [Текст] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ООО „Юго-Восток” Лтд, 2006. 289 с
7. Омельченко О. Дивограй: історико – філософсько – фантастичний роман-есе / О. Омельченко. Д.: Ліра, 2017. 476 с.
8. Поповський А. М. Історико-філософсько-фантастичний роман-есе у віршах Олеси Омельченко «Дивограй» // Дніпро : Ліра, 2017. 476с.
9. Мацько Л. І., Сидоренко О.М., Мацько О. М. Стилїстика української мови. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
10. Мороз В. Я. Проблеми українського експресивного дискурсу. Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : Збірник наукових праць. Кривий Ріг: КДПУ, 2011. Вип. 6. С. 363–369.
11. Шульжук К.Ф. Аспекти дослідження складного речення // Сучасна філологія. Проблеми, пошуки, знахідки / К.Ф. Шульжук. Рівне, 2005. Вип. 3. С. 40-44.

Додаток 6

Приклади бібліографічного опису

Опис книг одного автора
Ігнат'єва С.Є. Теорія мовної комунікації. : навч.-метод. посіб./ С.Є. Ігнат'єва. Дніпро, 2021. 65 с.
Дегтярьова К. В. Основи теорії мовної комунікації : навч.-метод. посіб./ К. В. Дегтярьова. Полтава, 2012. 70 с.
Опис книг двох або трьох авторів
Павленко С., Павленко О. Філологічний калейдоскоп. II частина: Морфологія. Київ : Навчальна книга-Богдан, 2012. 128 с.
Пазиніч, Ю.М. Психологія [Текст]: навч. посібник / Ю.М. Пазиніч, Т.М. Калюжна. Д.: НГУ, 2012. 156 с.
Опис книг, які мають більше трьох авторів
Волошина В. В. Загальна психологія: Практикум [Текст]: Навч. посіб./В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О . Ставицька, О.В. Тсмрук. К.: Каравела, 2016. 280 с.
Психологія [Текст]: навч. посібник / О.В. Винославська, О.А. Бреусенко-Кузнецов, В.Л. Зливков та ін.; / за ред. О.В. Винославської. 2-ге вид. К.: Фірма ІНКОС, 2009. 390 с.
Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посіб. / [В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк, Л.Ф. Компанцева, Є.Д. Скулиш, О.Д. Бойко, В.В. Остроухов]; за заг. ред. Є.Д. Скулиша. 2-ге вид. Київ: ЗАТ «ВПІОЛ», 2011. 248 с.
Опис книг без автора
Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / упоряд., прим. В/ О. Шевчук. К. : Грамота, 2007. 638 с.
Опис книг, перекладених з іноземних мов
Шарма Р. Монах, который продал свой „феррари” : история об исполнении желаний / Р. Шарма ; пер. с англ. К. Вронский. Киев : София, 2004. 286 с.
Опис збірників статей
Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. пр. / за ред. В. В. Попова. К. : КДЛУ, 2001. 239 с.

Опис словників
Словник термінів міжкультурної комунікації; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ: Довіра, 2007. 205 с. (Словники України).
Опис багатотомного видання (скорочена форма)
Адміністративне право України : академ. курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. : у 2 т. / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Юрид. думка, 2004 – 2005. Т. 1 : Загальна частина. 2004. 583 с. ; т. 2 : Особлива частина. 2005. 624 с.
Опис окремого тома
Багалій Д. І. Вибрані праці : у 6 т. Х. : ХГІ „НУА” ; Золоті сторінки, 1999. Т. 1 : Автобіографія. Ювілейні матеріали. Бібліографія. 1999. 600 с.
Опис законодавчих та нормативних документів
Про освіту : Закон України від 23 берез. 1996 р. № 100/96–ВР // Відомості Верхов. Ради України. 1996. № 21. С. 253 – 278.
Кримінально-процесуальний кодекс України : станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Парлам. вид-во, 2006. 207 с. (Бібліотека офіційних видань).
Опис автореферату дисертації
Рибаченко Л. І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946 –2000 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Л. І. Рибаченко. Луганськ, 2001. 18 с.
Аналітичний опис статей з журналу
Журавльова О. І. Стародавні релігійні вірування українців / О. І. Журавльова // Наука. Релігія. 2001. № 2. С. 168 – 174.
Опис статті з видання, що продовжується
Ярошенко Т. О. Електронний журнал у дзеркалі публікацій у професійній пресі / Тетяна Ярошенко // Вісн. Книжкової палати. 2006. № 5. С. 29 – 32.

Аналітичний опис статті зі збірника

Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нарис з новітнього укр. письменства) : статті / Микола Зеров. Дрогобич, 2007. С. 245 – 291.

Аналітичний опис статті з газети

Лащук Ю. Україна – Польща: культура взаємин / Ю. Лащук // Культура і життя. 2002. – 1 трав.

Посилання на Інтернет-видання

Мовознавство [Електронний ресурс]: [електронна бібліотека] // «Ізборник» – Історія України ІХ-ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації : проект електронної бібліотеки давньої української літератури.

– Режим доступу:

<http://litorys.org.ua/links/inmovozn.htm>. – Назва з екрана.

СЛОВА-МАРКЕРИ ДЛЯ ЛОГІЧНОГО ВИКЛАДУ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

Кожен дослідник повинен володіти навичками логічного викладу результатів своїх досліджень. Саме для цього використовують мовні засоби, які відображають послідовність міркувань, перехід до розгляду іншого твердження, речливість тез чи тверджень, причиново-наслідкові зв'язки, підсумовування і т. ін.

У наукових роботах слід використовувати певні слова та словосполучення, які надають тексту логічності і наукової чіткості. Виокремлюємо типові «слова-маркери», які відповідають операціям наукового мислення та слугують логічності, чіткості викладу тексту.

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ФОРМУЛЮВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

Проблема / назване явище заслуговує на особливу увагу серед науковців...
Проблема є актуальною на сучасному етапі розвитку науки...
Проблема відноситься до найактуальніших...
Проблема давно є на часі...
Проблема є актуальною...
Проблема є дискусійною...
Проблема є не досить розробленою...
Проблема є мало розробленою / недослідженою...
Проблема є цілком на часі...
Проблема заслуговує на особливу увагу...
Проблема не була об'єктом спеціального вивчення...
Проблема перебуває у центрі уваги...
Проблема посідає важливе місце...
Проблема фрагментарно висвітлювалася в..
Проблема цілком є не вирішеною...
Уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання...

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ОПИСУ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОБЛЕМИ:

Прийнято вважати, що...
Загальновідомо, що...
На думку (кого?)...
Згідно з поглядами (кого?)...
Як вважають (вважає)...
Наявні погляди щодо цього питання можна класифікувати так...
Дослідженням цієї проблеми у різні часи / періоди займалися...
Цих поглядів дотримуються (дотримується)...
Гіпотезу / припущення про... висунув / запропонував...
Початок тенденції саме такого вивчення поклав...
Нову концепцію (ідею, теорію, гіпотезу) розробили...

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ

Метою є встановити (встановлення)...
Метою є визначити (визначення)...
Мета статті полягає у порівнянні...
У статті вивчаються / виявляються / з'ясовуються...
Мета статті – проаналізувати / описати / схарактеризувати / виявити / порівняти / узагальнити / систематизувати...
Метою роботи є дослідження...

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ПЕРЕХОДУ ДО ЗАВДАНЬ

Поставлена / сформульована мета вимагає / передбачає розв'язання цілої низки конкретних завдань, а саме:...

Для реалізації мети поставлено такі завдання...

Мета зумовила конкретні завдання, а саме:...

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ

Проаналізувати (методику, закономірності, тенденції, проблеми, роль, можливості, реалії та перспективи)...

Виявити закономірності...

дослідити особливості...

Встановити (закономірності, тенденції, основні закони, принципи, системні ознаки, параметри)...

Класифікувати...

Описати (особливості, проблеми, параметри, ознаки, структуру, співвіднесеність, зв'язок, аспекти, засади, тенденції)...

Обґрунтувати (теорію, тезу, погляди науковців на..., концепцію, перспективи, систему, шляхи розв'язання проблеми)...

Узагальнити (досвід, висновки, результати попередніх досліджень, результати експерименту, експериментальні дані, статистичні дані, матеріали дослідження)...

Розглянути (проблеми, особливості, параметри, ознаки, структуру, зв'язок, сутність, основні принципи, засади, характер, аспекти, механізми)...

З'ясувати (причини, сутність, особливості, умови, характер, природу й структуру, місце й роль, основні принципи, параметри, закономірності)...

Порівняти (позиції, результати, погляди, параметри, різні підходи, наукові концепції, якості, ознаки, функції, дефініції)...

Охарактеризувати (сутність, сучасний стан, значення, механізм, основні напрямки, особливості, передумови, якості, причини, принципи)...

Відстежити (процес, логіку, факти, причини, можливості, умови)...

Запропонувати (нові підходи, шляхи розв'язання проблеми, класифікацію, рекомендації, нові методики дослідження)...

Сформулювати (закони, принципи, завдання, правила, висновки, рекомендації щодо, позицію щодо)...

Навести (теорію, загальну характеристику, вагомий статистичний матеріал, відомості, характеристики, класифікації, типології)...

ПЕРЕХІД ДО ОСНОВНОГО ВИКЛАДУ МАТЕРІАЛУ

Є підстави вважати ...

Перевіримо висунуте припущення...

Однією з найважливіших особливостей досліджуваного об'єкта є...

Зібраний і проаналізований фактичний матеріал дозволяє проілюструвати певні спостереження...

Матеріали здійсненого обстеження дозволяють згрупувати / узагальнити / уточнити / конкретизувати / класифікувати / провести нову таксономію...

Вдалося зафіксувати / з'ясувати / помітити певні закономірності...

ЛОГІЧНІ ПЕРЕХОДИ ВІД ОДНОГО АСПЕКТУ ДО ІНШОГО

Як було сказано (показано, зауважено, зазначено, встановлено, виявлено, з'ясовано)...

Як свідчать дані (результати)...

Як уже вказувалося / підкреслювалося вище / раніше...

Вище йшлося про...

Згідно з цим...

Відповідно до цього...
У зв'язку з цим...
У зв'язку з викладеним вище...
Далі з'ясуємо...
У такий же спосіб знаходить свій вияв...

ДОПОВНЕННЯ АБО УТОЧНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

також...
при чому...
при тому...
разом з тим...
крім того...
більше того...
до речі...
між іншим...
головним чином...
особливо...
точніше...
маємо на увазі...
по суті...
втім...
(у) все-таки...
тим більше, що...
у тому числі...
тобто...
а саме...

ПОРІВНЯННЯ АБО ПРОТИСТАВЛЕННЯ

однак...
проте...
але...
так само...
так само, як і...
не лише..., але й...
порівняно з...
на противагу (чому?)...
навпаки...
аналогічно (до чого?)...
таким же чином...
з одного боку..., з іншого боку...
у той же час, як...
разом із тим...
тим більше, що...

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ТЕКСТУ:

Вище, нижче <...>.
Врешті (урешті), зрештою <...>.
Далі <...>.
Деякі додаткові зауваги щодо/стосовно Зупинімося на <...>.
Зупинімося докладніше на <...>
Наведемо декілька прикладів <...>.
Надалі, в подальшому, згодом <...>.
Наприкінці <...>.

Нарешті, перейдімо до <...>.
Необхідно зупинитися <...>.
Необхідно розглянути <...>.
Основні переваги цього методу полягають у <...>.
Останніми роками, за останні роки <...>.
Перспективи дослідження полягають у/зумовлено <...>.
Перш ніж перейти до <...>, звернімося до <...>.
По-перше (а) по-друге, <...>.
Потім <...>.
Разом з тим <...>.
Розглянувши <...>, перейдімо до <...>.
Розгляньмо <...>.
Розгляньмо такі випадки, як-от <...>
Спочатку, насамперед, передусім, щонайперше, якнайперше <...>.
Ще раз, знову <...>.
Опис, ствердження, доповнення, уточнення:
З одного боку, <...>, а з іншого — <...>.
Зокрема (переважно у сполученні з іменником, уживають для підкреслення, виокремлення чогось з-поміж однотипного).
Особливо <...>.
Переважно, здебільшого <...>.
При цьому <...>.
При чому <...>.
Разом з тим <...>.
Так само і <...>.
Як-от (сполучник, який уживають переважно при переліку – уточнює конкретизує сказане раніше) <...>.

ВКАЗІВКИ НА ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВІ ЗВ'ЯЗКИ:

Адже (сполучник, який уживають на початку підрядного речень стоїть після головного).
Бо (сполучник, який указує на відношення причиновості, що пов'язані як головне і підрядне речення, його вживають звичайно на початку підрядного речення, іноді після першого слова в підрядному реченні).
До того ж <...>.
З цієї причини <...>.
Завдяки тому, що <...>.
Завдяки цьому <...>.
Залежно від <...>.
Згідно з <...>.
Однак (незважаючи на щось)
Окрім того <...>.
Оскільки <...>, то <...>.
Отже, <...>.
Проте (незважаючи на щось) <...>.
Тим часом <...>.
Тимчасом як <...>.
Тоді як <...>.
Тому (внаслідок чого-небудь)
І тому <...>.
Тому що <...>,
У зв'язку з <...>.
У результаті <,,>.

Унаслідок <...>.
Через те, що <...>.
Через це <...>.
Якщо то <...>.
Втім [утім], а втім (незважаючи на щось)

Припущення:

Припустімо, що <...>, тоді <...>.
Вважаймо (уважаймо, що),
Переважно, здебільшого <...>.
При цьому <...>.

Цитування, наведення прикладів:

За даними [Г. Іваненка],
За повідомленням [Г. Іваненка],
На думку [Г. Іваненка], <...>.
На мою/нашу думку, <...>.
Наприклад (вставне слово, яке уживають при переліку, уточненні, при поясненні слова в реченні: вводить у речення слова, що слугують для ілюстрації, пояснення попереднього викладу), <...>.
Прикладом слугує <...>.
Такий <...>, як <...>.
У випадку <...>.
У разі <...>.
Як пише/стверджує [Г, Іваненко], <...>.

Класифікація, порівняння й зіставлення:

<...>. а <...>
<...> але <...>.
Аналогічно <...>.
З одного боку, з другого боку, <...>.
Зіставлення засвідчує <...>.
Із порівняння виходить, що <...>.
Подібно <...>.
Порівняно з <...>.
Разом з тим <...>.
Так само, як і <...>.
Також <...>.
Тимчасом, як <...>.
Тоді як <...>.
У такий же спосіб <...>.
Як порівняти <...>, то <...>.
Якщо <...>, то <,,>.

Оцінка:

Без сумніву, <...>.
Безперечно, <...>.
Безсумнівно, <...>
Безумовно, <...>.
Звичайно, <...>.
Зрозуміло, <...>.
Ймовірно, <...>.
Мабуть, <...>.

Можливо <...>.
На жаль, <...>.
Не викликає жодних сумнівів <...>.
Очевидно, що <...>.
Певна річ, <...>.

Узагальнення, підсумовування:

[Здійснений аналіз], дає змогу дійти висновку, що <...>.
Наприкінці відзначмо, що <...>.
Нарешті <...>.
Отже, <...>.
Отримані результати свідчать про <...>.
Підсумовуючи <...>.
Так (у значенні вставного слова уживають на початку речення, перед ілюстрацією, поясненням до попереднього висловлення),
Таким чином, <...>.
У результаті <...>.
У такий спосіб <...>.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Голодюк І. Есе: бліц-курс. Брустури: Дискурсус, 2019. 192 с.
2. Кочан І. Українська наукова лексика. Міжнародні компоненти в термінології. Київ. Знання, 2013. 294 с.
3. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення. Львів. Львівська політехніка, 2012. 204 с.
4. Мацько Л., Денискіна Г. Українська наукова мова (теорія і практика). Тернопіль. Підручники і посібники, 2011. 272 с.
5. Онуфрієнко Г. Науковий стиль української мови. Київ. Центр учбової літератури, 2009. 390 с.
6. Семенов О. Культура наукової української мови. Київ. ВЦ «Академія», 2012. 216 с.

Додаток 8

Приклади формулювання мети і завдань курсової роботи та об'єкта і предмета дослідження

Тема: Лінгвостилістичні особливості портретних описів в щоденниковому тексті **Олеся Гончара**

Мета дослідження – з'ясувати індивідуальні мовні особливості О.Гончара у змалюванні портрета і виявити традиційні і новаторські типи портретних описів у його творах.

Мета роботи зумовлює такі **завдання**:

- опрацювати наукову літературу з досліджуваної проблеми;
- скласти типологію портретних описів у щоденниковому тексті діариста;
- вивчити лексичні засоби створення портретного опису в щоденниковому тексті О. Гончара;
- дослідити специфіку вживання тропів у портретних описах прозаїка.

Об'єктом дослідження є портретні описи у щоденниковому тексті **Олеся Гончара**.

Предметом дослідження є лінгвостилістична організація портретних описів у щоденниковому тексті **Олеся Гончара**.

Тема: Мікротопоніми селища Веселе Межівського району Дніпропетровської області

Мета роботи – здійснити лексико-семантичний та етимологічний розгляд твірної бази мікротопонімів, виявити основні словотвірні-структурні типи мікротопонімів.

Мета дослідження передбачає розв'язання таких **завдань**:

- опрацювати наукову літературу з досліджуваної проблеми;
- зафіксувати назви мікрооб'єктів на території села селища Веселе та укласти словник;
- охарактеризувати мікротопоніми, основою яких є апелятивна та онімна лексика;
- простежити основні словотвірні моделі мікротопонімів та їхні структурні різновиди.

Об'єктом дослідження є мікротопоніми села селища Веселе.

Предмет дослідження – лексико-семантична природа базової основи мікротопонімів, їхня етимологія, словотвір і структура.

Тема: Парцеляція в поетичному тексті Марії Дружко

Мета роботи – здійснити комплексний опис парцельованих одиниць, характерних для поетичного мовлення Марії Дружко .

Мета роботи зумовлює реалізацію таких **завдань**:

- опрацювати наукову літературу, у якій розглянуто різні аспекти дослідження парцеляції;
- виявити парцельовані конструкції в поетичних творах Марії Дружко та визначити їхні структурні типи;
- з'ясувати емоційно-експресивний потенціал зафіксованих парцельованих побудов;
- визначити стилістичні функції парцельованих конструкцій у поетичному мовленні М. Дружко .

Об'єктом дослідження є парцельовані конструкції, які складаються з базового компонента та парцелятивів.

Предметом наукового аналізу є типи, функції, модальність, семантика парцельованих речень, що реалізовані в поетичних творах Марії Дружко .

Тема: Неологізми у поетичному тексті Лесі Степовички

Мета роботи – здійснити комплексний аналіз неологізмів у поетичному тексті Лесі Степовички.

Мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- з'ясувати комплекс теоретичних питань дослідження, пов'язаних із вивченням авторських неологізмів;
- виявити авторські неологізми у творах поетичному тексті Лесі Степовички та здійснити їхній лексико-семантичний аналіз;
- з'ясувати способи творення зафіксованих індивідуально-авторських новотворів;
- визначити стилістичну функцію авторських неологізмів;
- укласти словник неологізмів поетичному тексті Лесі Степовички, виявлених у її поетичному тексті.

Об'єктом дослідження є індивідуально-авторські новотвори у творах для дітей І. Калинця.

Предмет дослідження – структурно-семантична природа індивідуально-авторських новотворів Лесі Степовички та особливості їхнього функціонування у поетичному тексті .

Тема: Антропоніми в романі Любові Голоти «Епізодична пам'ять» .

Мета роботи – виявити особливості функціонування демонологічної лексики в романі Любові Голоти «Епізодична пам'ять» .

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- на основі опрацьованої наукової літератури з'ясувати основні аспекти дослідження антропонімійної лексики в сучасному мовознавстві;
- виявити в романі Любові Голоти антропонімійну лексику та описати її лексико-семантичні групи;
- проаналізувати семантичну структуру антропонімійної лексики, виявити в її складі найбільш типові лексико-семантичні трансформації;
- з'ясувати функціональні можливості антропонімів в аналізованому романі.

Об'єктом дослідження є антропонімійна лексика в художньому творі.

Предмет дослідження – лексико-семантичні та функціональні особливості лексики на позначення антропонімів у прозовому тексті Любові Голоти.

Тема: Функціонування вставлених конструкцій у складі багатокомпонентних складних речень (на матеріалі прози Віктора Веретеннікова)

Мета роботи полягає в комплексній структурно-семантичній характеристиці вставлених конструкцій, які ускладнюють багатокомпонентні складні речення, та виявленні особливостей функціонального навантаження вставлених конструкцій у складі поліпредикативних складних речень у художніх текстах В.Веретеннікова. .

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розглянути поняття «вставлена конструкція» й уточнити класифікацію вставлених конструкцій;
- виявити багатокомпонентні складні речення зі вставленими конструкціями у творах І. Багряного та дати їхню функціональну та структурно-семантичну характеристику;
- встановити види та функції вставлених конструкцій в художніх текстах В. Веретеннікова;
- визначити середню протяжність багатокомпонентних складних речень зі вставленими конструкціями та встановити чинники, що впливають на їх розмір;
- виявити засоби створення компактності в поліпредикативних складних реченнях зі вставленими конструкціями;
- схарактеризувати особливості тема-рематичної організації багатокомпонентних складних речень зі вставленими конструкціями;
- проаналізувати особливості текстової актуалізації вставлених конструкцій у мікротексті багатокомпонентних складних речень, враховуючи мовні засоби їх вираження;
- вирізнити характерні риси ідіостилу письменника в межах поставленої проблеми.

Об'єкт дослідження – вставлені конструкції у складі багатокомпонентних складних речень.

Предметом дослідження є особливості реалізації поліфункціональності вставлених конструкцій у складі багатокомпонентних складних речень у художніх творах В.Веретеннікова.

Тема: Фігури експресивного синтаксису в дитячій прозі Еліни Заржицької.

Мета роботи – виявити особливості формально-синтаксичної та семантико-синтаксичної організації конструкцій експресивного синтаксису в прозових текстах Еліни Заржицької.

Мета роботи передбачає розв'язання таких **завдань**:

- простежити еволюцію лінгвістичних поглядів на категорію експресивності та засоби її вираження;

- виявити та проаналізувати традиційні фігури стилістичного синтаксису в Еліни Заржицької;
- визначити функціонально-семантичну специфіку виявлених компонентів, що є наслідком розчленування висловлення;
- проаналізувати називний теми та лексичні повтори як засоби смислової актуалізації в публіцистичному тексті;
- розкрити текстотвірний потенціал модальних та інтродуктивних синтаксичних засобів експресивного мовлення в дитячій прозі Еліни Заржицької.

Об'єкт дослідження становлять сегментовані конструкції експресивного синтаксису в дитячій прозі Еліни Заржицької.

Предметом аналізу є формально-синтаксична та семантико- синтаксична організація конструкцій експресивного синтаксису (парцельованих, сегментованих та приєднувальних конструкцій), а також лексичний повтор і модальні й інтродуктивні одиниці експресивного синтаксису.

Навчально-методичне видання

Розробники:

Ігнатська С.Є., канд. філол. наук, доцент, професор, завідувач кафедри філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка»;

Саїк А.В., канд. філол. наук, доцент, кафедра філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка»;

Тараненко К.В. канд. філол. наук, доцент, кафедра філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка»;

Цюп'як І.К., канд. філол. наук, доцент, професор, кафедра філології та мовної комунікації НТУ «Дніпровська політехніка», директор Центру української мови ім. Олесь Гончара.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

для бакалаврів
спеціальності **035.Філологія**
освітньо-професійної програми **Українська мова та література**

У редакції авторів

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19